

Anna Jagiełło-Szostak

Zaangażowanie polityczno-wojskowe Niemiec na rzecz wzmocnienia stabilności i bezpieczeństwa Bośni i Hercegowiny

6 lutego 2024 r. minister obrony narodowej Niemiec Boris Pistorius spotkał się z ministrem obrony narodowej Bośni i Hercegowiny Zukanem Helezem w celu omówienia inwestycji dotyczących modernizacji Sił Zbrojnych BiH. Niemiecki dyplomata wyraził też niezmiennie poparcie dla BiH na jej drodze do struktur euroatlantyckich. Po 22 lutego 2022 r. i agresji Rosji na Ukrainę Niemcy zintensyfikowały relacje polityczno-wojskowe z Bośnią i Hercegowiną, obawiając się przeniesienia niestabilności w region Bałkanów Zachodnich. Tylko w 2023 r. Niemcy przekazały 6,5 mln euro na modernizację Sił Zbrojnych BiH.

Spotkanie ministrów. Wymiar polityczno-wojskowy. 6 lutego 2024 r., podczas oficjalnego spotkania ministrów obrony Bośni i Hercegowiny oraz Niemiec, poruszone zostały kwestie wsparcia finansowego dla Sił Zbrojny BiH (SZ BiH) oraz dalszego uczestnictwa Niemiec w misji EUFOR Althea. W 2022 r. niemieccy żołnierze powrócili do sił pokojowych EUFOR w BiH po dziesięciu latach nieobecności¹. B. Pistorius zaznaczył, że współpraca pomiędzy oboma państwami ma również na celu ograniczenie destabilizujących wpływów Rosji na Bałkanach – zainteresowanej eskalacją napięć i kryzysów w tym regionie – stanowiących wyzwanie dla państw regionu oraz innych państw europejskich (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 1050)². Wypowiedź ministra spotkała się ze zdecydowaną reakcją Ambasady Federacji Rosyjskiej w BiH, która obarczyła władze Niemiec odpowiedzialnością za postępującą destabilizację Bałkanów oraz wewnętrzny kryzys polityczny w BiH. Ambasada FR wskazała w tym kontekście na niemieckie wsparcie dla Kosowa i Ukrainy oraz poparcie dla osoby wysokiego przedstawiciela ds. BiH Christiana Schmidta, którego Rosja i Republika Serbska (RS) uważają za nielegalnie wybranego i nieposiadającego stosownego mandatu ze strony RB ONZ³. B. Pistorius spotkał się również z niemieckim dyplomatą Ch. Schmidtem. Obaj politycy podkreślali determinację Niemiec w stabilizacji regionu Bałkanów Zachodnich (BZ).

Mimo nieprzychylnego działaniom niemieckiej dyplomacji stanowiska RS, w 2023 r. Niemcy określane były jako kluczowy partner, zapewniający wsparcie i zaangażowanie NATO, ale i UE w BiH (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 659 i „Komentarze IEŚ”, nr 796). Świadczyły też o tym m.in. spotkania ministrów spraw zagranicznych obu państw 17 lutego i 16 czerwca 2023 r. Elmedin Konaković, minister spraw zagranicznych BiH, określił wówczas Niemcy jako jednego z głównych sojuszników spraw Bośni i Hercegowiny w Europie. Z kolei Annalena Baerbock, niemiecka minister spraw zagranicznych, wskazywała na poparcie zaangażowania Niemiec dla reform wewnętrznych w BiH, zbliżających ją do UE. Podobnie 8 grudnia 2023 r. członek prezydium BiH Denis Bećirović spotkał się z ministrem obrony Niemiec B. Pistoriusem w Berlinie także w celu omówienia projektów bilateralnych.

Inwestycje Niemiec w Siły Zbrojne Bośni i Hercegowiny. Niemcy, obok Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Turcji, należą do grupy państw przeznaczających znaczną pomoc na modernizację Sił Zbrojnych BiH. W latach 2021-2025 Niemcy mają zainwestować w SZ BiH ponad 14 mln euro. Fundusze te przeznaczane są na poprawę warunków zakwaterowania personelu SZ BiH, podnoszenie standardów SZ, wzmocnienie zdolności logistycznych

¹ Niemcy obecne były w misji EUFOR Althea w latach 2004-2012.

² *Njemački ministar odbrane Pistorius nakon sastanka sa Helezom: Želimo spriječiti Rusiju da zloupotrebi ovu regiju*, <https://n1info.ba/vijesti/njemacki-ministar-odbrane-pistorius-nakon-sastanka-sa-helezom-zelimo-sprijeciti-rusiju-da-zloupotrebi-ovu-regiju/> [6.02.2024].

³ Rada ds. Wdrażania Pokoju w BiH (PIC) podkreśla, że powołanie wysokiego przedstawiciela nie wymaga zgody Rady Bezpieczeństwa ONZ, ale wystarczy, że zostanie zatwierdzona przez Komitet Sterujący Rady Wdrażania Pokoju.

i artyleryjskich, niszczenie przestarzałej amunicji, wsparcie projektów rozminowywania, polepszenie warunków przechowywania amunicji, szkolenie kadry SZ BiH, w tym naukę języków obcych.

Przykładem pomocy wojskowej jest podpisane 18 sierpnia 2023 r. porozumienie techniczne pomiędzy Ministerstwem Obrony BiH a Niemcami, na podstawie którego rząd RFN udzielił pomocy finansowej na prace infrastrukturalne oraz zakup umundurowania dla SZ BiH na kwotę 2,9 mln euro. Dofinansowanie obejmuje projekty modernizacji infrastruktury i obiektów w sześciu lokalizacjach, m.in. budowę wartowni i wymianę oświetlenia zewnętrznego w koszarach w Pazarić, Čapljinie, Živinicach, Sarajewie, montaż systemu monitoringu wizyjnego wraz ze specjalną infrastrukturą w magazynie broni „Grabež” w Bihać oraz remont i przebudowę obiektu zakwaterowania żołnierzy w koszarach w Kiseljaku. Środki z porozumienia technicznego w wysokości 1,5 mln euro zostaną również wykorzystane na zakup umundurowania.

Ponadto Niemcy 7 grudnia 2023 r. zawarły umowę w sprawie alokacji środków finansowych w wysokości 1,35 mln euro dla SZ BiH. Dokument podpisany został przez niemieckiego attaché ds. obrony podpułkownika Franza-Josefa Nolte, wiceministra obrony BiH Slavena Galicia oraz pełniącego obowiązki przedstawiciela-rezydenta Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w BiH Sylvaina Merlena. Niemieckie Ministerstwo Obrony przekazało kwotę na całkowite odtworzenie centralnego magazynu broni SZ BiH „Teufik Buza” w miejscowości Visoko, w celu bezpiecznego składowania broni lekkiej i ciężkiej. Projekt wdrażany jest przez UNDP przy współpracy Ministerstwa Obrony BiH.

Siły zbrojne BiH – finanse i podziały polityczne. W listopadzie 2023 r. SZ BiH obchodziły osiemnastą rocznicę powstania. Od początku mierzą się one z poważnymi problemami finansowymi, stanowią też jeden z punktów zapalnych, podtrzymujących kryzys polityczno-instytucjonalny w BiH. Roczny budżet na obronę Bośni i Hercegowiny wynosi mniej niż 1% PKB, co czyni go najniższym w regionie Bałkanów Zachodnich. W 2023 r. budżet ten wynosił ok. 200 mln euro. Pomimo zwiększenia budżetu o 25%, w stosunku do 2022 r., środki te nie są wystarczające na rozwój i modernizację SZ. Według Global Firepower (GFP), BiH zajmuje obecnie 116 miejsce (133 w 2023 r.) na 145 państw branych pod uwagę w corocznym przeglądzie GFP⁴, co pokazuje, że siły zbrojne mają wciąż słabą zdolność operacyjną. Co więcej, zainteresowanie zawodową służbą wojskową jest niewielkie, a powodem tego stanu rzeczy są niskie płace i złe warunki pracy żołnierzy zawodowych. Wśród państw regionu najwyższy budżet na wydatki wojskowe ma Serbia – 2,3%, następnie Chorwacja – 2,2%, Albania, Macedonia Północna i Czarnogóra – 1,6%, Kosowo – 1,1% oraz BiH – 0,8%⁵.

Ponadto stanowisko zarówno partii politycznych, jak i władz entytetów (RS i FBiH) wobec armii jest odmienne w kwestii ich rozwoju, a także współpracy międzynarodowej. Sojusz Niezależnych Socjaldemokratów (*Savez nezavisnih socijaldemokrata*, SNSD) z Miloradem Dodikiem na czele opowiada się za powrotem sił zbrojnych pod jurysdykcję entytetów i zdecydowanie sprzeciwia się integracji z NATO. Nalega także na demilitaryzację BiH, mimo że jej sąsiedzi – Serbia i Chorwacja – stale modernizują armię. Z kolei Federacja Bośni i Hercegowiny opowiada się za zwiększeniem środków na wspólne SZ i ich unowocześnieniem oraz za integracją BiH z NATO, uznawanym za jedyny wiarygodny parasol polityczny, ale i gwarant bezpieczeństwa.

Wnioski. Niemcy systematycznie wyrażają poparcie dla członkostwa BiH w NATO i UE, a także podkreślają wagę reform wewnętrznych, od których uzależnione jest rozpoczęcie negocjacji BiH z UE. Ponadto poprzez finansowe, polityczne i wojskowe wsparcie BiH dążą do stabilizacji Bałkanów Zachodnich i ochrony Europy przed wpływami innych graczy międzynarodowych, zwłaszcza Rosji. Niemniej podziały na scenie politycznej BiH odnoszące się do reform SZ BiH oraz „neutralne” stanowisko RS w sprawie współpracy z Rosją mogą pogłębiać izolację RS od Zachodu oraz sprzyjać utrzymywaniu niestabilnego *statusu quo* w BiH. Stawia to też pod znakiem zapytania rozwój SZ BiH.

⁴ *Global Firepower*, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=bosnia-and-herzegovina [10.02.2024].

⁵ The World Bank, www.data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?locations=Z7&name_desc=false [12.02.2024].

Secesjonistyczne ambicje i wypowiedzi prezydenta Republiki Serbskiej M. Dodika skłoniły Niemcy do wycofywania się z projektów inwestycji zarówno gospodarczych, jak i wojskowych ulokowanych w RS. W 2022 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Niemiec nie udzieliło wsparcia dla realizacji prac infrastrukturalnych na terenie koszar w Doboju w RS, a w kwietniu tego samego roku Niemcy zawiesiły projekty gospodarcze o wartości 105 mln euro w RS⁶. Dodatkowo władze entytetu Republiki Serbskiej niezmiennie stoją na stanowisku nieuznawania niemieckiego dyplomaty Ch. Schmidta, wybranego w 2021 r. na urząd wysokiego przedstawiciela ds. BiH, co rodzi napięcia w relacjach Niemiec i RS. Zarzucenie współpracy Niemiec z entytem RS skutkuje poszukiwaniem przez M. Dodika nowych inwestorów i zacieśnianiem współpracy m.in. z Węgrami, Serbią, Rosją i Turcją. Viktor Orbán, premier Węgier, jest kluczowym sojusznikiem M. Dodika. Zablokował on sankcje Unii Europejskiej wobec prorosyjskiego M. Dodika w 2021 r. Z kolei RS zwróciła się pod koniec 2022 r. o pomoc finansową do węgierskiego Banku EXIM, pożyczając 110 mln euro. Węgry realizują także program pomocowy dla rolników w RS o szacowanej wartości ok. 100 mln euro.

⁶ W sierpniu 2023 r. Niemcy zdecydowały o wstrzymaniu projektów takich jak: rewitalizacja elektrowni wodnej Trebinje, budowa farmy wiatrowej Hrgud i systemu gospodarki ściekowej w Gradišće, <https://balkangreenenergynews.com/germany-halts-four-projects-in-republic-of-srpska-in-bih/> [12.02.2024].